

JUBILEUSZ 85-LECIA WYDZIAŁU PRAWA I ADMINISTRACJI UNIwersYTETU IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU

W dniach 7-9 maja 2004 r. Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu obchodził Jubileusz 85-lecia swego istnienia. Za datę tego Jubileuszu przyjęto dzień 7 maja, bo dokładnie 85 lat temu, 7 maja 1919 r., wraz z dzisiejszym Uniwersytetem (noszącym wtedy nazwę „Wszelchnica Piastowska”) zaczął także funkcjonować Wydział Prawa i Administracji (wówczas „Wydział Prawniczy”). Symbolika tego Jubileuszu spotęgowana jest tym, że w 1919 r. Uniwersytet i Wydział powstawały wkrótce po odzyskaniu przez Polskę niepodległości, natomiast Jubileusz Wydziału także przypada po historycznym wydarzeniu, jakim jest przyjęcie Polski do Unii Europejskiej.

Przed 1919 r. nie było w Poznaniu ani dzisiejszego Uniwersytetu, ani Wydziału Prawa. Jednak tradycje akademickie Poznania sięgają XVI w. i wiążą się z założoną w 1519 r. Akademią Lubrańskiego oraz z utworzonym później Kolegium Jezuickim, które król Zygmunt III Waza podniósł w 1611 r. do godności Akademii i Uniwersytetu. Przywilej ten potwierdzili i rozszerzyli królowie: Jan Kazimierz i Jan III Sobieski. W XIX w. tradycje te kultywowało Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, utworzone w 1857 r. Równie dawne są w Poznaniu tradycje kształcenia w zakresie prawa, bowiem jedną z pięciu klas w Akademii Lubrańskiego była klasa pod nazwą *schola iuridica*.

Dzień 7 maja 1919 r. uznano za datę rozpoczęcia przez Wydział działalności, w tym dniu bowiem odbyła się oficjalna uroczystość otwarcia Uniwersytetu, a pierwszymi jego wydziałami były Wydział Filozoficzny i właśnie Wydział Prawniczy. Przyjęto tę datę ze względu na to, że o ile wielokierunkowy wówczas Wydział Filozoficzny został powołany do życia dekretem Komisariatu Naczelnej Rady Ludowej z 30 stycznia 1919 r., o tyle albo w ogóle nie został wydany, albo nie zachował się dekret konstytuujący Wydział Prawniczy. Za datę rozpoczęcia przez Wydział swej działalności można było wszakże uznać także inne daty, na przykład:

- 1 kwietnia 1919 r., kiedy to pierwszym dziekanem Wydziału został mianowany prof. Antoni Peretiatkowicz; także od tej daty (z mocą wsteczną) dekretem Komisariatu Naczelnej Rady Ludowej z 8 lipca 1919 r. na stanowiska profesorów Wydziału zostali mianowani: Antoni Peretiatkowicz, Zygmunt Lisowski, Tadeusz Brzeski i Jan Rutkowski;
- 8 kwietnia 1919 r., w dniu tym bowiem prof. Zygmunt Lisowski – jako przedstawiciel Wydziału – wziął udział, jeszcze w charakterze gościa,

- w IV posiedzeniu Rady Wydziału Filozoficznego, która do czerwca 1919 r. faktycznie pełniła funkcję senatu tworzącej się uczelni;
- 23 kwietnia 1919 r., dzień w którym zaczęto przyjmować zapisy na studia na Wydziale Prawniczym;
 - 12 maja 1919 r., ten dzień ustalono jako datę rozpoczęcia na Wydziale pierwszych wykładów;
 - 16 maja 1919 r., gdy Wydział podjął się zorganizowania sekcji ekonomiczno-politycznej i zrealizowania w ten sposób oryginalnej i unikatowej w skali kraju koncepcji wydziału dwukierunkowego, zwanego w związku z tym od września 1919 r. Wydziałem Prawa i Nauk Ekonomiczno-Politycznych, a od 18 maja 1921 r., tj. wejścia w życie statutu Uniwersytetu – Wydziałem Prawno-Ekonomicznym;
 - 17 maja 1919 r., tego dnia po raz pierwszy zebrała się Rada Wydziału;
 - 28 listopada 1919 r., kiedy to w drodze pierwszych wyborów wybrano władze dziekańskie Wydziału. Funkcję dziekana powierzono ponownie prof. Antoniemu Peretiatkowiczowi, prodziekanem został wybrany prof. Tadeusz Dziurzyński, natomiast kierownikami dwóch funkcjonujących na Wydziale zakładów zostali: prof. Zygmunt Lisowski i prof. Jan Rutkowski.

W każdym razie Wydział Filozoficzny w jego pierwotnym kształcie i pod tą nazwą już nie istnieje. Obecny Wydział Prawa i Administracji jest więc jedynym wydziałem istniejącym od chwili utworzenia Uniwersytetu.

Swe powstanie w 1919 r. Wydział zawdzięcza tym osobom, którym i cały Uniwersytet zawdzięcza swe utworzenie. Była to Komisja Organizacyjna Uniwersytetu, która z inicjatywy i spośród członków Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk ukonstytuowała się w dniu 11 listopada 1918 r. pod przewodnictwem prezesa Towarzystwa, lekarza, dr Heliodora Świącickiego, z udziałem: archeologa, doc. dr. Józefa Kostrzewskiego – sekretarza Komisji, filozofa, doc. dr. Michała Sobeskiego oraz historyka językoznawcy, ks. Stanisława Dołęgi-Kozierowskiego.

Już podczas swego pierwszego posiedzenia za ważną sprawę Komisja uznała potrzebę zorganizowania – obok Wydziału Filozoficznego – także wydziału prawa. Niepowodzeniem zakończyła się wszakże propozycja wejścia do składu Komisji Organizacyjnej Uniwersytetu i zorganizowania wydziału, skierowana do dwóch znanych poznańskich adwokatów: Romualda Paczkowskiego i Jarogniewa Drwęskiego. Po dwóch miesiącach impasu przełom nastąpił w lutym 1919 r., gdy sprawą zorganizowania poznańskiego wydziału prawa zajęła się tzw. Komisja Stabilizacyjna, powołana przez Naczelnika Państwa dla ustalenia pierwszego składu profesorów w Uniwersytecie Warszawskim. Podczas obrad w lutym 1919 r. w Krakowie Komisja ta – złożona z wybitnych profesorów Uniwersytetu Jagiellońskiego, Lwowskiego i członków Polskiej Akademii Umiejętności, w tym także prawników – opracowała w swej sekcji prawnej memoriał zawierający szczegółowy program I roku studiów prawniczych na wydziale prawa w Poznaniu i konkretne propozycje personalne. Niezaprzeczalnym sukcesem dr. Heliodora Świącickiego oraz efektem jego niespożytej energii i talentu dyplomatycznego było zainteresowanie Komisji Stabilizacyjnej

sprawą uruchomienia w Poznaniu wydziału prawa oraz spowodowanie, że już w kilka miesięcy później proponowani przez Komisję kandydaci podjęli w Poznaniu swe obowiązki. Pierwszy przyjechał do Poznania docent prawa rzymskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego Zygmunt Lisowski, krótko po nim – profesor nadzwyczajny encyklopedii i filozofii prawa Antoni Peretiatkowicz, a następnie docent ekonomii politycznej Uniwersytetu Jana Kazimierza Tadeusz Brzeski i docent historii gospodarczej Uniwersytetu Warszawskiego Jan Rutkowski. W tym składzie Wydział był reprezentowany na uroczystości otwarcia Uniwersytetu w dniu 7 maja 1919 r.

Zadaniem nie do wykonania byłoby przedstawienie, choćby w telegraficznym skrócie, 85 lat działalności Wydziału. Historię Wydziału dokumentuje wydana właśnie książka *Zarys dziejów Wydziału Prawa Uniwersytetu w Poznaniu: 1919-2004*, przygotowana pod redakcją prof. dr. hab. Krzysztofa Krasowskiego, z udziałem także dr. Marka Krzymkowskiego, dr. Małgorzaty Maternak-Pawłowskiej, dr. Krystyny Sikorskiej-Dzięgielewskiej i dr. Maksymiliana Stanulewicza¹.

Oto jak prof. dr. hab. Krzysztof Krasowski² relacjonuje pierwsze lata funkcjonowania Wydziału: „Po 1919 r. liczba profesorów Wydziału stopniowo rosła, aż do końca pierwszego dziesięciolecia jego istnienia. Od roku akademickiego 1929/30 ustabilizowała się na poziomie 10-12 profesorów zwyczajnych i 3-5 nadzwyczajnych. Za sukces Wydziału należy uznać podwojenie składu kadry naukowej, od 27 pracowników w latach 1919/20 do 54 w sierpniu 1939 r. W tym gronie znaleźli się koryfeusze przedwojennej nauki prawa i ekonomii. Należałoby wymienić co najmniej trzech wybitnych profesorów – twórców szkół badawczych o dużej randze w skali kraju i w wymiarze międzynarodowym. W pierwszej kolejności profesora Zygmunta Wojciechowskiego, który rozpoczął w Poznaniu badania niemcoznawcze, jak się później okazało o ogromnym znaczeniu naukowym i politycznym. Jego zainteresowania koncentrowały się na historii tutejszego regionu, Ziemi Zachodnich i Północnych. Profesor stworzył jeszcze w okresie międzywojennym koncepcję tzw. polskich ziem macierzystych, która później – w zarysie geograficznym – pokryła się z ustaleniami Poczdamu. Uczniami stworzonej przez niego szkoły byli późniejsi wybitni profesorowie Wydziału. Dodać wypada, że po wojnie Wojciechowski zrealizował swoje zainteresowania tworząc Instytut Zachodni, którego 60-lecie istnienia uroczystie obchodzono w kwietniu tego roku. Druga znacząca postać, to profesor Jan Rutkowski, twórca nowej dyscypliny w badaniach historycznych – historii gospodarczej; do jego wybitnych uczniów należeli m.in. prof. Jerzy Topolski i prof. Czesław Łuczak. Trzecia szkoła wiąże się z osobą prof. Edwarda Taylora. Był wybitnym specjalistą z dziedziny skarbowości, napisał znakomite prace o inflacji i zapoczątkował badania nad historią myśli ekonomicznej. Wykształcił całą plejadę profesorów, którzy po wojnie obejmowali katedry w różnych uczelniach wyższych w Polsce. Był inicjatorem i jednym z założycieli Wyższej

¹ *Zarys dziejów Wydziału Prawa Uniwersytetu w Poznaniu: 1919-2004*, red. K. Krasowski, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 2004.

² K. Krasowski, *Z historii Wydziału Prawa i Administracji UAM w Poznaniu*, „Welcome to Poznań & Wielkopolska” 2004, nr 05/142, s. 40-41.

Szkoły Handlowej w Poznaniu, obecnej Akademii Ekonomicznej. Trudno jednak poprzestać na wymienieniu tylko tych postaci. Wspomnieć choćby należy profesorów: Alfreda Ohanowicza, twórcę poznańskiej cywilistyki, Józefa Sułkowskiego – znakomitego specjalistę w zakresie prawa spółek, jednego z referentów i współautorów słynnego kodeksu handlowego; Bohdana Winiarskiego, wybitnego znawcę prawa międzynarodowego publicznego, od 1946 r. sędziego, a od 1961 r. prezydenta Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości w Hadze; Czesława Znamierowskiego, twórcę oryginalnych koncepcji z zakresu teorii i filozofii prawa; Józefa Jana Bossowskiego – karnistę, który przede wszystkim zasłużył się tym, że stworzył w Poznaniu podstawy dla kryminalistyki i kryminologii, dyscyplin wówczas dopiero raczkujących w Polsce”.

Potem nastął czas wojny i okupacji, o którym prof. dr hab. Krzysztof Krasowski pisze: „Wrzesień 1939 r. brutalnie przerwał pracę Wydziału, który przez okres ponad pięciu lat formalnie nie istniał i nie mógł legalnie prowadzić swojej statutowej działalności. Historię Wydziału tworzyli jednak nadal, zarówno w okupowanym kraju, jak i na emigracji, jego pracownicy. To oni mimo rozproszenia i pozbawienia warsztatów naukowych, często w bardzo trudnych warunkach, kontynuowali pracę badawczą i dydaktyczną, jak choćby w ramach Tajnego Uniwersytetu Ziemi Zachodnich. Niektórzy z nich działali równocześnie, często z narażeniem życia, w strukturach politycznych i wojskowych polskiego państwa podziemnego, jak Zdzisław Jeziorański, legendarny Jan Nowak – kurier z Londynu. Kilku zapłaciło najwyższą cenę – rozstrzelani lub zamęczeni przez okupantów w Katyniu, więzieniach i obozach koncentracyjnych”.

Najdłuższy, ostatni i już nieprzerwany okres działalności Wydziału to lata 1945-2004. Prof. dr hab. Krzysztof Krasowski pisze o tym okresie tak: „Po zakończeniu działań wojennych już w marcu 1945 r. Wydział podjął na nowo działalność, odradzając się jak feniks z popiołów. W swojej blisko 65-letniej powojennej historii Wydział przeżywał różne okresy, wyznaczone kolejnymi politycznymi zakrętami polskiej historii. Zmieniała się też jego nazwa: po likwidacji sekcji ekonomiczno-politycznej w 1949 r. zwał się Wydziałem Prawa, a od 1969 r. po dzień dzisiejszy Wydziałem Prawa i Administracji. Jeżeli Wydział przetrwał epokę stalinizmu, erę Gomółki i Gierka, stan wojenny i trudne lata osiemdziesiąte w dobrej kondycji, to było to następstwem wielu okoliczności, ale przede wszystkim stanowiło zasługę jego kadry, która potrafiła zapewnić mu wysoką rangę naukową. Wydział stał się od lat 60-tych ważnym centrum badań. Objęły one wszystkie dyscypliny wchodzące w obręb prawnoznawstwa, były udziałem znakomitych twórców i owocem wysiłku ich uczniów. W każdej z dyscyplin nauk historyczno- i teoretycznoprawnych i w dyscyplinach dogmatycznych można wymienić nazwiska profesorów zaliczanych do luminarzy nauk prawnych, którzy wnieśli twórczy wkład do skarbnicy nauki polskiej, wkład liczący się też w skali międzynarodowej. Dzięki temu Wydział jako ośrodek badawczy wysunął się na jedno z czołowych miejsc nie tylko w Polsce, ale i w całej Europie Środkowo-Wschodniej”.

Wydział ma więc wiele powodów, aby szczyć się swą przeszłością. Zawsze posiadał wybitnych profesorów, których sylwetki są prezentowane i upowszech-

niane w serii wydawniczej Wydziału zatytułowanej „Magistri nostri”, wydawanej pod redakcją dr. Andrzeja Gulczyńskiego. Ukazały się już pozycje poświęcone profesorom: Alfonsowi Kłafkowskiemu³, Witalisowi Ludwiczakowi⁴, Edwardowi Taylorowi⁵ i Bohdanowi Winiarskiemu⁶. W przygotowaniu są pozycje prezentujące sylwetki dalszych wybitnych profesorów Wydziału.

Miarą dorobku dydaktycznego Wydziału jest między innymi to, że łącznie studiowało na nim do tej pory ponad 70 000 studentów, z czego dyplom ukończenia studiów uzyskało ponad 30 000 osób. Do 1 marca 2004 r. na Wydziale przeprowadzono 534 przewody doktorskie i 160 przewodów habilitacyjnych.

A oto kilka informacji o aktualnym kształcie Wydziału⁷. Wydział zatrudnia obecnie ponad 120 nauczycieli akademickich zatrudnionych w 19 katedrach oraz w zespole lektorów języków obcych (m.in. 19 na stanowisku profesora zwyczajnego i 34 – profesora nadzwyczajnego), posiada także ponad 100 uczestników Studium Doktoranckiego. Biblioteka Wydziału jest jedną z największych w Polsce bibliotek prawniczych, dysponując około 230 000 woluminów. Wydział wydaje dwa renomowane czasopisma: „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” (utworzone w 1921 r., najstarsze polskie czasopismo prawnicze) oraz „Czasopismo Prawno-Historyczne” (utworzone w 1948 r.). Na Wydziale studiuje aktualnie około 6000 studentów na następujących kierunkach studiów: prawo (5-letnie magisterskie studia dzienne i zaoczne), administracja (dienne i zaoczne 3-letnie studia zawodowe-licencjackie oraz dzienne i zaoczne 2-letnie uzupełniające studia magisterskie), stosunki międzynarodowe w zakresie: prawo, gospodarka i kultura – europeistyka (5-letnie dzienne studia magisterskie) oraz zarządzanie i marketing (dienne 5-letnie studia magisterskie i zaoczne 2-letnie uzupełniające studia magisterskie). We współdziałaniu z Wydziałem Prawa Europejskiego Uniwersytetu Viadrina we Frankfurcie nad Odrą kierunek „prawo” prowadzony jest także w formie dziennych 5-letnich polsko-niemieckich prawniczych studiów magisterskich. W ramach programu Sokrates-Erasmus coraz więcej studentów wszystkich kierunków odbywa część swych studiów w zagranicznych uniwersytetach. Ponadto funkcjonują na Wydziale następujące studia: Podyplomowe Studium Prawa Pracy, Podyplomowe Studium Administracji, Podyplomowe Studium Prawa Europejskiego, Studium Prawa Brytyjskiego, Studium Prawa Niemieckiego. Bardzo dużą aktywnością charakteryzuje się działalność wydziałowego samorządu studenckiego, Europejskiego Stowarzyszenia Studentów Prawa ELSA, Studenckich Uniwersyteckich Poradni Prawnych przy Wydziale Prawa i Administracji UAM działających w Poznaniu i w Collegium Polonicum w Ślubicach oraz Koła Naukowego Administratywistów „Ad rem”.

³ T. Gadkowski, J. Tyranowski, *Alfons Kłafkowski. Prawnik internacjonalista*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 2004.

⁴ W. Szafranski, *Witalis Ludwiczak. Prawnik z olimpijskim paszportem*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 2004.

⁵ E. Borkowska-Bagieńska, *Edward Taylor. Czy wartości niedocenione?*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 2004.

⁶ J. Sandorski, *Bohdan Winiarski. Prawo – Polityka – Sprawiedliwość*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 2004.

⁷ Obszerniejsze informacje o Wydziale zawarto w książce P. Wilińskiego, *Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu*, Poznań, 2004.

Diametralnie różne warunki, w jakich Wydział powstawał w 1919 r. i w jakich funkcjonuje obecnie, wykluczają naturalnie możliwość czynienia porównań. Toteż tylko symboliczne znaczenie mogą posiadać następujące informacje:

- Wydział zmieniał swą nazwę: pierwotnie nazywał się „Wydziałem Prawniczym”, potem – do 1921 r. – „Wydziałem Prawa i Nauk Ekonomiczno-Politycznych”, w latach 1921-1949 – „Wydziałem Prawno-Ekonomicznym” (nazwa ta została ustalona w statucie Uniwersytetu z 1921 r.), w latach 1949-1969 – „Wydziałem Prawa”, wreszcie od 1969 r. – „Wydziałem Prawa i Administracji”;
- w 1919 r. uruchomiono tylko studia prawnicze, potem także ekonomiczne, dzisiaj – jak już wspomniano – studia na Wydziale odbywają się na kierunkach: „prawo”, także w postaci polsko-niemieckich studiów prawniczych, „administracja”, „stosunki międzynarodowe w zakresie: prawo, gospodarka i kultura europejska (europeistyka)” oraz „zarządzanie i marketing”;
- w 1919 r. rozpoczęto wykłady tylko na I roku studiów, a w pierwszym semestrze były wykładane następujące przedmioty: encyklopedia nauk prawnych, prawo rzymskie, ekonomia społeczna, historia gospodarcza Europy Zachodniej i Polski, prawo kościelne oraz historia ustroju Polski. Aktualnie na wszystkich kierunkach studiów wykłada się ponad 100 przedmiotów;
- w 1919 r. Wydział posiadał tylko 4 profesorów, z czasem liczba profesorów i innych pracowników naukowych powiększała się. Obecnie społeczność wydziałową tworzy 280 osób, w tym ponad 120 nauczycieli akademickich, ponad 100 uczestników Studium Doktoranckiego, 30 osób obsługi administracyjnej i inżynierijno-technicznej oraz 16 osób obsługi bibliotecznej;
- w 1919 r. przydzielono Wydziałowi tylko dwa pomieszczenia w Zamku, potem dalsze (także w obecnym Collegium Maius), wreszcie w 1933 r. Wydział zaczął przenosić się do obecnego budynku Collegium Iuridicum, będącym od tego czasu tradycyjną siedzibą Wydziału;
- od 1919 do 2002 r. Wydziałem kierowało 32 dziekanów;
- w dotychczasowych dziejach historii Wydziału z jego inicjatywy 17 osób wyróżniono doktoratem honorowym Uniwersytetu;
- w 85-letniej historii Wydziału wielu członków wydziałowej społeczności pełniło lub pełni znaczące funkcje w życiu publicznym. Wydział miał w swym gronie premierów, ministrów, posłów, senatorów, dyplomatów, rektorów Uniwersytetu i innych wyższych uczelni, prezesów sądów i sędziów, także najwyższych instancji sądowych, prezesów i członków wielu bardzo ważnych instytucji i organów międzynarodowych i krajowych.

W dniu 7 maja 2004 r. obchody Jubileuszu Wydziału rozpoczęto konferencją naukową pt. „Etyka i kultura prawna”, która odbyła się w Collegium Minus Uniwersytetu, w Sali Lubrańskiego. Konferencja przebiegała w postaci dyskusji panelowej, której moderatorem był prof. dr hab. Stanisław Waltoś (profesor Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego, członek-korespondent Polskiej Akademii Nauk oraz przewodniczący Komitetu Nauk

Prawnych Polskiej Akademii Nauk), natomiast jej uczestnikami byli: prof. dr hab. Ewa Łętowska (profesor w Instytucie Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk, członek Komitetu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk, sędzia Trybunału Konstytucyjnego, b. Rzecznik Praw Obywatelskich), prof. dr hab. Roman Hauser (profesor Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, b. wieloletni prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego), prof. dr hab. Sławomira Wronkowska-Jaśkiewicz (profesor Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, członek Komitetu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk, członek Rady Legislacyjnej przy Prezesie Rady Ministrów) i prof. dr hab. Mirosław Wyrzykowski (profesor Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego, członek Komitetu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk, sędzia Trybunału Konstytucyjnego).

Konferencję uznano za najbardziej godną i tradycyjnie najbardziej uniwersytecką formę uczczenia Jubileuszu Wydziału, natomiast etykę i kulturę prawną jako jej temat wybrano w przekonaniu o stałej doniosłości tego zagadnienia, a zwłaszcza o jego szczególnej aktualności. Konieczność formułowania oraz przestrzegania zasad etyki i kultury prawnej pojawia się już w okresie odbywania studiów prawniczych, nie tylko z myślą o ich przestrzeganiu w okresie odbywania studiów, ale także o kształtowaniu w ten sposób już w okresie studiów właściwych postaw, przejawiających się potem w przestrzeganiu etycznych zasad wykonywania zawodów prawniczych lub realizowania innych form prawniczej aktywności zawodowej. Truizmem jest niezbędność przestrzegania etycznych zasad wykonywania obowiązków przez nauczycieli akademickich. Własny przykład jest bowiem, jak wiadomo, najlepszym sposobem kształtowania pożądaných postaw u innych, w tym wypadku u studentów – przyszłych prawników. Powszechnym oczekiwaniem jest kształtowanie i funkcjonowanie w praktyce zasad etyki i kultury prawnej także w procesie tworzenia prawa. Ukoronowaniem tego wszystkiego winno być przestrzeganie tych zasad w procesie stosowania prawa, podczas wykonywania zawodów prawniczych lub prowadzenia innych form prawniczej aktywności zawodowej.

Tego samego dnia, tj. 7 maja 2004 r., w godzinach popołudniowych w Auli Uniwersyteckiej odbyła się podniosła uroczystość wręczenia Ks. Kardynałowi Zenonowi Grocholewskiemu tytułu doktora *honoris causa* Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Zainicjowanie postępowania w tej sprawie było dla Wydziału Prawa i Administracji wielkim zaszczytem. Powodem satysfakcji było też przyłączenie się do tej inicjatywy Wydziału Teologicznego, a także poparcie ze strony Konwentu Godności Honorowych, innych wydziałów Uniwersytetu oraz recenzentów powołanych w tym postępowaniu, których opinie, zgodnie z obowiązującą procedurą, zostały jednogłośnie zaakceptowane przez senaty macierzystych uczelni recenzentów. Z dumą przyjęto wiadomość o jednogłośnym podjęciu przez Senat Akademicki Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu uchwały o nadaniu Jego Eminencji postulowanego wyróżnienia.

Najwyższe wyróżnienie w postaci doktoratu *honoris causa*, jakim dysponuje Uniwersytet, bywa nadawane z tytułu różnych osiągnięć i zasług. W przypad-

ku Ks. Kardynała Zenona Grocholewskiego jest ich bardzo wiele. Z uwagi na uprawianą dziedzinę nauki Wydział Prawa i Administracji podkreśla przede wszystkim aktywność i osiągnięcia Kardynała w dziedzinie prawa kanonicznego. Stając się w ten sposób członkiem zarówno Społeczności Uniwersyteckiej, jak i Wydziałowej, Ks. Kardynał został nie tylko siedemnastym doktorem *honoris causa* Uniwersytetu, wyróżnionym w ten sposób z inicjatywy Wydziału Prawa i Administracji w jego 85-letniej historii, ale dołączył także do grona osób, które w historii Wydziału wykładały prawo kanoniczne lub kościelne. Przed wojną byli nimi: dr Edward Bobke, ks. prof. Bronisław Żongołłowicz, dr Stanisław Sławski, ks. dr Stanisław Janasik i prof. Tadeusz Silnicki, który swą aktywność w tej dziedzinie przejawiał także w okresie okupacji oraz w pierwszych latach po wojnie, do chwili zlikwidowania w 1948 r. Katedry Prawa Kościelnego. Prof. Tadeusz Silnicki wykładał prawo kanoniczne ponownie przez krótki okres w 1956 r. Natomiast w latach dziewięćdziesiątych prawo kanoniczne wykładał na naszym Wydziale prof. Władysław Bojarski.

Dodatkowym powodem satysfakcji Wydziału jest okoliczność, że Ks. Kardynał Zenon Grocholewski jest Wielkopolaninem. Urodził się 11 października 1939 r. w miejscowości Bródki, w woj. poznańskim. Wyższe studia filozoficzno-teologiczne odbył w latach 1957-1963 w Arcybiskupim Seminarium Duchownym w Poznaniu. Po święceniach kapłańskich, otrzymanych z rąk Arcybiskupa Antoniego Baraniaka, przez trzy lata pracował w duszpasterstwie w parafii Chrystusa Odkupiciela w Poznaniu. W latach 1966-1972 odbył studia na Wydziale Prawa Kanonicznego Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego w Rzymie, uzyskując w 1968 r. licencjat, natomiast w 1972 r. doktorat z prawa kanonicznego na podstawie rozprawy *De exclusione indissolubilitatis ex consensu matrimoniali eiusque probatione. Considerationes super recentiores sententias rotales*, rozprawy wyróżnionej złotym medalem. W latach 1968-1969 oraz 1972-1974 był także uczestnikiem Studium Roty Rzymskiej, uzyskując tytuł Adwokata Rotalnego.

Po studiach Ks. Kardynał Zenon Grocholewski pozostał w Rzymie. Już w 1972 r. został zatrudniony jako notariusz w Najwyższym Trybunale Sygnatury Apostolskiej. Szybko awansując, był w następnych latach kanclerzem, potem sekretarzem, by w 1998 r. zostać prefektem Sygnatury, obejmując w ten sposób najwyższe stanowisko w tym Trybunale. Należy podkreślić, że w Kościele Trybunał ten spełnia funkcję, którą w działalności państwowej realizują sądy najwyższe, najwyższe sądy administracyjne i ministerstwa sprawiedliwości. Będąc członkiem 7-osobowego zespołu najbliższych współpracowników Papieża Jana Pawła II, uczestniczył w redagowaniu nowego kodeksu prawa kanonicznego, *Codex Iuris Canonici*, opublikowanego potem w 1983 r., w miejsce poprzedniego, przestarzałego, obowiązującego od 1917 r. Był także członkiem papieskiej Komisji do spraw reformy Kurii Rzymskiej. Od 1999 r. jest prefektem Kongregacji do spraw Wychowania Katolickiego, której podlega szkolnictwo katolickie i wyższe na całym świecie, a więc instytucji pełniącej funkcję ministerstwa edukacji. Jest także członkiem Papieskiej Rady dla Tekstów Legislacyjnych oraz przewodniczącym Komisji do spraw Adwokatów.

Awansom i piastowaniu stanowisk kościelnych towarzyszyło także uzyskiwanie kolejnych godności kościelnych. Z rąk Papieża Jana Pawła II otrzymał w 1983 r. sakrę biskupią, w 1991 r. został wyniesiony do godności arcybiskupa, w 2001 r. został członkiem Kolegium Kardynalskiego.

Ks. Kardynał Zenon Grocholewski jest zgodnie uznawany za jednego z najwybitniejszych na świecie znawców prawa kanonicznego, za autorytet naukowy w tym zakresie.

Wiedzę swą Ks. Kardynał Zenon Grocholewski upowszechnia także w postaci niezwykle bogatej działalności dydaktycznej. W latach 1975-1992 wykładał kanoniczne prawo procesowe, początkowo także prawo małżeńskie, na Wydziale Prawa Kanonicznego Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego, w latach 1980-1984 na Papieskim Uniwersytecie Laterańskim oraz w latach 1986-1998 na Studium Sacrae Romanae Rotae w Rzymie. W latach 1974-1982, wraz z jezuitą o. prof. Ignacym Gordonem, organizował na Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim kursy dla pracowników trybunałów kościelnych z całego świata. Na kursach tych przekazywano jego uczestnikom wiedzę o nowych przepisach prawa materialnego i formalnego, zwłaszcza w dziedzinie prawa małżeńskiego i procesowego oraz mało wówczas znanego postępowania administracyjnego. Z uwagi na obowiązującą w Kościele zasadę *incompatibilitas* działalności uniwersyteckiej z pełnieniem najwyższych funkcji kościelnych musiał od 1999 r., od dnia powołania na prefekta Kongregacji do spraw Wychowania Katolickiego, zaprzestać działalności wykładowej. Jego bezpośredni związek ze środowiskiem akademickim przejawia się jednak nadal między innymi w tym, że od 1999 r. jest Wielkim Kanclerzem Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego. Ponadto jest zapraszany z wykładami i referatami przez renomowane uniwersytety oraz przez organizatorów prestiżowych kongresów, konferencji i sympozjów międzynarodowych i krajowych, także polskich.

Pracownicy Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z szacunkiem i podziwem odnoszą się do osiągnięć Ks. Kardynała, szczerze ciesząc się z nadanego Kardynałowi wyróżnienia. Towarzyszy nam radość z faktu, że splendor z tego tytułu jest także udziałem Wydziału. Radość ta spotęgowana jest tym, że stając się członkiem naszej społeczności, Jego Eminencja Ks. Kardynał Zenon Grocholewski uczynił Wydziałowi zaszczyt, przyjmując zaproponowaną Mu godność członka Honorowego Konwentu Wydziału. Jest członkiem tego Konwentu w gronie kilku także bardzo zasłużonych dla Wydziału osobistości.

Program obchodów Jubileuszu Wydziału obejmował również uroczystość odnowienia doktoratu prof. dr. Zbigniewa Radwańskiego, która odbyła się 8 maja 2004 r. w Collegium Minus Uniwersytetu, w Sali Lubrańskiego. Prof. dr Zbigniew Radwański należy do grona najwybitniejszych postaci Wydziału w jego 85-letniej historii. Wyróżnienie Go w ten sposób i w ramach tych uroczystości było formą wyrażenia głębokiego szacunku oraz uznania dla Jego dorobku naukowego i dydaktycznego oraz dla wszystkich Jego osiągnięć i dokonań. Wydział jest bardzo dumny z faktu, że posiada w swym gronie Osobę tak bardzo zasłużoną dla kształtowania polskiego prawa, zwłaszcza polskiego prawa cywilnego, która tak wiele uczyniła dla Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza

w Poznaniu, będąc w latach 1982-1984 jego rektorem, oraz dla Wydziału Prawa i Administracji, będąc w latach 1966-1972 jego dziekanem.

Prof. dr hab. Zbigniew Radwański związany jest z Uniwersytetem i Wydziałem od prawie 60 lat, w tym od 55 lat w charakterze nauczyciela akademickiego, bowiem w dniu 1 września 1949 r. podjął pracę na stanowisku młodszego asystenta w Katedrze Historii Państwa i Prawa Polskiego. Już w 1950 r., po obronieniu rozprawy doktorskiej *Prawa kardynalne w Polsce*, przygotowanej pod kierunkiem prof. dr. Zdzisława Kaczmarczyka, uzyskał stopień naukowy doktora, przenosząc się następnie do Katedry Prawa Cywilnego. Pod kierunkiem prof. dr. Alfreda Ohanowicza, twórcy poznańskiej cywilistyki, którego uważa za swego mistrza, przygotował rozprawę *Zadośćuczynienie pieniężne za szkodę niemajątkową*, na podstawie której uzyskał w 1955 r. stopień naukowy docenta. W 1964 r. otrzymał tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego, natomiast w 1977 r. – tytułu naukowy profesora zwyczajnego.

Prof. dr Zbigniew Radwański pełnił w Uniwersytecie i na Wydziale wiele różnych funkcji. W latach 1965-1966 był prodziekanem, a w latach 1966-1972 dziekanem Wydziału Prawa. W latach 1969-1974 był dyrektorem Instytutu Prawa Cywilnego, w latach 1981-1982 – kierownikiem Katedry Prawa Cywilnego, a także kierownikiem Zakładu Prawa Rodzinnego w tej Katedrze. Kierownikiem Katedry Prawa Cywilnego i Handlowego był ponownie w latach 1991-1993. W najtrudniejszym okresie w powojennej historii Uniwersytetu, w latach 1982-1984, godnie pełnił obowiązki rektora Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Ponadto był także przewodniczącym związkowej organizacji zakładowej Związku Nauczycielstwa Polskiego, a w latach 1981-1990 – redaktorem naczelnym kwartalnika „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”. Prof. dr hab. Zbigniew Radwański jest członkiem kolegiów redakcyjnych także innych czasopism prawniczych, w tym między innymi „Państwa i Prawa”. Od 1997 r. jest redaktorem naczelnym „Orzecznictwa Sądów Polskich”, a od 1998 r. – redaktorem naczelnym „Przeglądu Legislacyjnego”.

Profesor przebywał w zagranicznych uniwersytetach, odbywając staże naukowe, prowadząc badania i wygłaszając wykłady: w latach 1957-1958 – na Uniwersytecie w Paryżu, w 1978 r. – w Instytutach Maxa-Plancka w Hamburgu i Monachium, w 1989 r. na Uniwersytecie we Fryburgu Bryzgowijskim, w latach 1987 i 1990 na uniwersytetach w Berlinie, Bonn i w Münster.

Uroczystość odnowienia doktoratu jest tylko symbolicznym wyrazem powszechnego, bardzo wysokiego uznania dla aktywności i osiągnięć prof. dr. Zbigniewa Radwańskiego, a zwłaszcza dla Jego powszechnie cenionego dorobku naukowego. Jest to dorobek olbrzymi. Lista publikacji naukowych prof. dr. Zbigniewa Radwańskiego obejmuje około 300 pozycji, w tym 5 monografii, cztery obszerne fragmenty w *Systemie prawa cywilnego* i jeden w *Historii państwa i prawa Polski 1918-1939*, podręczniki z zakresu części ogólnej prawa cywilnego oraz części ogólnej i szczególnej prawa zobowiązań, liczne rozprawy, artykuły, komentarze, glosy, recenzje. Publikacje te dotyczą zwłaszcza problematyki części ogólnej prawa cywilnego, prawa rzeczowego, prawa zobowiązań, prawa rodzinnego i spadkowego.

Towarzyszą temu ponadto dalsze formy aktywności, zwłaszcza redagowanie zbioru „Polskie Ustawy”, oraz pełnienie funkcji redaktora naczelnego *Systemu prawa prywatnego*, największego przedsięwzięcia edytorskiego w dziedzinie prawa prywatnego, obejmującego 20 tomów, przygotowywanego przez Instytut Nauk Prawnych PAN we współpracy z Wydawnictwem C. H. Becka. Od 1997 r. prof. dr Zbigniew Radwański jest przewodniczącym Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego przy Ministrze Sprawiedliwości.

Znaczące są także osiągnięcia Profesora w dziedzinie kształcenia kadr naukowych, przejawiające się w postaci promotorstwa licznych rozpraw doktorskich, opieki naukowej nad przygotowywanymi rozprawami habilitacyjnymi oraz w postaci udziału w charakterze recenzenta w licznych przewodach doktorskich i habilitacyjnych.

Wszystkie te okoliczności w pełni uzasadniają przekonanie, że prof. dr Zbigniew Radwański jest jednym z najbardziej wybitnych polskich cywilistów, współtwórcą polskiego prawa cywilnego. Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu jest bardzo dumny z faktu, że posiada w swym gronie tak wybitnego Uczzonego.

* * *

Jubileusz 85-lecia Wydziału stał się okazją do spotkania przyjaciół oraz zaproszonych gości na uroczystym Wieczorze Galowym, który odbył się w Teatrze Wielkim im. Stanisława Moniuszki w Poznaniu. Swą obecnością Wieczór zaszczytili m.in. rektor Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu prof. dr hab. Stanisław Lorenz, prorektorzy i dziekani innych wydziałów Uniwersytetu oraz osoby tworzące administracyjne kierownictwo Uczelni, Ks. Kardynał Zenon Grocholewski, posłowie i senatowie, prof. dr hab. Roman Hauser – b. prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego, prof. dr hab. Andrzej Mączyński – wiceprezes Trybunału Konstytucyjnego, członkowie i profesorowie Polskiej Akademii Nauk, sędziowie Trybunału Konstytucyjnego, prof. dr hab. Janusz Trzcński – przewodniczący Rady Legislacyjnej przy Prezesie Rady Ministrów, Andrzej Nowakowski – Wojewoda Wielkopolski, Metropolita Poznański Ks. Arcybiskup dr Stanisław Gądecki oraz księża biskupi pomocniczy archidiecezji poznańskiej: biskup Zdzisław Fortuniak i biskup Marek Jędraszewski, szefowie względnie przedstawiciele władz samorządowych różnych szczebli, rektorzy i dziekani innych poznańskich uczelni, szefowie innych poznańskich instytucji naukowych oraz dziekani innych polskich wydziałów prawa, szefowie poznańskich sądów i prokuratur, szefowie krajowych oraz wielkopolskich korporacji i innych instytucji prawniczych, szefowie i przedstawiciele konsulatów i konsulatów honorowych innych państw w Poznaniu.

Przemówienia poświęcone Jubileuszowi Wydziału wygłosili: dziekan Wydziału prof. dr hab. Andrzej J. Szwarz, rektor Uniwersytetu – prof. dr hab. Stanisław Lorenz i Wojewoda Poznański – Andrzej Nowakowski. Rektor prof. dr hab. Stanisław Lorenz wręczył Medale za Zasługi dla UAM przyznane prof. dr. Janowi C. Joerdenowi – profesorowi, b. prorektorowi i b. wiceprezydentowi Europejskiego Uniwersytetu Viadrina we Frankfurcie nad Odrą oraz prof. dr. Harro Otto – profesorowi i b. prorektorowi Uniwersytetu w Bay-

reuth, profesorom bardzo zasłużonym w rozwijaniu współpracy Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, zwłaszcza Wydziału Prawa i Administracji, z uniwersytetami we Frankfurcie nad Odrą i w Bayreuth. Serdecznie pozdrowiono emerytowanych profesorów i pracowników Wydziału, zarówno obecnych podczas Wieczoru, jak i nieobecnych, w szczególności nestora Wydziału prof. Karola Marię Pośpieszalskiego. Chwilą skupienia, zadumy i serdecznego wspomnienia uczczono pamięć zmarłych profesorów i pracowników Wydziału.

Wieczór Galowy był okazją publicznego zaprezentowania wybitnych osób tworzących Honorowy Konwent Wydziału, związanych w różny sposób z Wydziałem, które z tytułu znaczących pozycji w życiu publicznym przynoszą Wydziałowi chlubę i ugruntowują jego rangę. Konwent ten tworzą: dr Iwo Byczewski – absolwent Wydziału, ambasador Rzeczypospolitej Polskiej w Belgii, prof. dr Manfred Albert Dausen z Uniwersytetu w Bambergu – doktor *honoris causa* Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Ks. Kardynał Zenon Grocholewski – doktor *honoris causa* Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, prof. dr dr h.c. mult. Hans-Joachim Hirsch z Uniwersytetu w Kolonii – doktor *honoris causa* Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Tomasz Kayser – zastępca Prezydenta miasta Poznania, Jerzy Kepel – absolwent Wydziału, dyrektor Oddziału Regionalnego Banku PKO BP, Grażyna Kulczyk i dr Jan Kulczyk – absolwenci Wydziału, założyciele Fundacji Grażyny i Jana Kulczyków, Jan Nowak-Jeziorański – absolwent Wydziału, doktor *honoris causa* Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Sławomir Pietras – absolwent Wydziału, dyrektor Teatru Wielkiego im. Stanisława Moniuszki w Poznaniu, Mary Robinson – b. prezydent Irlandii, aktualnie wysoki funkcjonariusz Organizacji Narodów Zjednoczonych, doktor *honoris causa* Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, prof. dr dr h.c. Krzysztof Skubiszewski – absolwent i b. pracownik Wydziału, b. minister spraw zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej, prof. dr hab. Andrzej Stelmachowski – absolwent Wydziału, b. marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, Jerzy Stępień – absolwent Wydziału, zastępca Prezydenta miasta Poznania, dr Hanna Suchocka, absolwent Wydziału, ambasador Rzeczypospolitej Polskiej przy Stolicy Apostolskiej w Watykanie.

Część artystyczną wieczoru wypełniły fragmenty oper i baletów w wykonaniu artystów Teatru Wielkiego im. Stanisława Moniuszki w Poznaniu, program przygotował dyrektor Teatru – Sławomir Pietras, absolwent Wydziału, a prowadzili red. Tadeusz Zwiefka i red. Piotr Nędzyński – również absolwenci Wydziału.

Bardzo oryginalnym i niezwykle interesującym dopełnieniem uroczystości jubileuszowych Wydziału były Warsztaty Operowe „Prawnicy i sztuka operowa”, zorganizowane w Teatrze Wielkim im. Stanisława Moniuszki w Poznaniu 9 maja 2004 r., prowadzone przez dwóch wspominanych już absolwentów Wydziału: Sławomira Pietrasa – dyrektora Teatru Wielkiego im. Stanisława Moniuszki w Poznaniu oraz red. Piotra Nędzyńskiego.

Jubileusz Wydziału był okazją wyrażenia w ten sposób usprawiedliwionej i uzasadnionej dumy z faktu 85-letniej działalności Wydziału. Społeczność wydziałowa miała wielką satysfakcję z tego powodu, że wiele instytucji i osób

manifestowało dzieloną z Wydziałem radość. Podziękowaniom za życzliwość i pomoc okazaną Wydziałowi towarzyszy oczekiwanie, że również dalsze osiągnięcia i sukcesy Wydział będzie zawdzięczać wszystkim, którzy go wspierają.

Dziekan
Wydziału Prawa i Administracji
Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza
w Poznaniu
Prof. dr hab. Andrzej J. Szwarec